

3.10 CONQUES INTERNES DE CATALUNYA

▼ PUNTS NEGRES

- (1) Aqüífer de Bloc de Gala, Tarragona. Sobreexplotació.
- (2) Aqüífer de Camp de Tarragona, Reus, Tarragona. Sobreexplotació.
- (3) Aqüífer Cordillera Prelitoral, Tarragona-Barcelona. Descens del nivell. Sobreexplotació.
- (4) Aqüífer Penedès, Anoia, Barcelona. Descens del nivell. Sobreexplotació.
- (5) Aqüífer Baix Llobregat, Barcelona. Descens del nivell. Sobreexplotació.
- (6) Aqüífer Baix Tordera, Barcelona-Girona. Descens del nivell. Sobreexplotació. Contaminació per nitrats amb nivells >50mg/l.
- (7) Aqüífer Alt Maresme, Barcelona. Contaminació per nitrats.
- (8) Aqüífer Baix Maresme, Barcelona. Contaminació per nitrats.
- (9) Aqüífer del Vallès, Terrassa, Barcelona. Contaminació per nitrats.
- (10) Riu Mogent, La Roca del Vallès, Barcelona. Camp de golf amb expedient obert per regar sense l'autorització necessària. Extracció il·legal d'aigua.
- (11) Riu Foix, Barcelona. Riu contaminat.
- (12) Riu Mogent, Barcelona. Riu contaminat.
- (13) Riu Llobregat, Barcelona. Qualitat deficient.
- (14) Riu Fluvià, Beuda, Garrotxa, Girona. Vessament de 25.000 l de fuel que afectaren 2,5 km de riu. Vessaments d'hidrocarburs.
- (15) Riu Vallgorguina, afluent del Tordera, Sant Celoni, Barcelona. Vessament de dioxans i dioxalans per l'empresa Cray Valley. El subministrament d'aigua de Blanes es veié afectat. Vessament industrial.
- (16) Ciutat de Barcelona. Vessament de les seves aigües residuals sense tractament.
- (17) Ciutat de Sabadell, Riu Ripoll, Barcelona. Vessament de les seves aigües residuals amb tractament inadequat.
- (18) Ciutat de Sant Feliu de Llobregat, riu Llobregat, Barcelona. Vessament de les seves aigües residuals amb tractament inadequat.
- (19) Ciutat de Tarragona, riu Francolí. Vessament de les seves aigües residuals amb tractament inadequat.
- (20) Ciutat de Terrasa, Riera de les Arenes, Barcelona. Vessament de les seves aigües residuals amb tractament inadequat.
- (21) Ciutat de Viladecans, riu Llobregat, Barcelona. Vessament de les seves aigües residuals amb tractament inadequat.
- (22) Riu Tordera, Comarca del Maresme, Barcelona. Acumulació de residus i escombraries.
- (23) Osona, Barcelona. Alta concentració d'explotacions ramaderes. Les aigües de torrents i rius no són aptes per al consum pel seu alt contingut en nitrats.

Conca Hidrogràfica : 16.438 km ²⁽¹⁾
Comunitats Autònomes : Catalunya (52% del territori)
Longitud total de llits: 2.823 km ⁽²⁾
Rius principals: Muga, Fluvià, Ter, Daró, Tordera, Besòs, Llobregat, Foix, Francolí, Gaià, Riudecanyes, rieres costeres ⁽³⁾
Principals poblacions: Barcelona, Girona, Tarragona, L'Hospitalet del Llobregat, Terrasa, Sabadell, Granollers, Reus
Nombre d'embassaments: 18 embassaments i 629 assuts
Nombre de transvasaments: 2 (Ebre-Camp de Tarragona i Siurana-Riudecanyes)

Les Conques Internes Catalanes posseeixen 18 embassaments, cosa que suposa (sense comptar altres infraestructures hidràuliques com els assuts) que existeix una presa cada 156 km de llit. El 28,38% dels recursos hídrics naturals estan regulats (791 hm³)⁽⁴⁾, i el 60% de les aigües consumides procedeixen de llits superficials (principalment procedents del riu Ter, 47%, i de la conca del Llobregat, 38%) i el 40% d'extraccions subterrànies.

CONSUM

Al contrari del que succeeix en altres conques de l'Estat, les majors demandes d'aigua són per a proveïment urbà (518,8 hm³), d'aquí la importància del subministrament i la vigilància de la seua qualitat. Aquesta pressió ha causat la sobreexplotació d'algunes de les Unitats Hidrogeològiques (UH) de la conca (Bloc de Gala i Camp de Tarragona) i en altres s'estan produint descensos de nivells que afecten total o parcialment els aqüífers (Serralada Prelitoral, Penedès, Baix Llobregat i Baix Tordera).

Un dels problemes més greus que pateixen les conques és la disponibilitat

de recursos hídrics que garanteixen l'abastiment humà. És habitual que en períodes d'escassetat de precipitacions es produeixin talls en el subministrament a poblacions. Ja en la primavera d'enguany hi havia diversos municipis catalans amb talls d'aigua⁽⁷⁾.

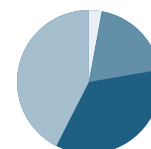
La major part dels 42 camps de golf existents a Catalunya estan dins de l'àmbit de demarcació de la conca. El consum d'aquestos camps ascendeix a 5,7 hm³/any⁽⁸⁾. S'han produït denúncies sobre l'ús i la procedència de l'aigua emprada per a regar aquestes instal·lacions, ja que, en moltes ocasions,

RECURSOS Y CONSUMO

Recursos mitjans	2.657 hm ³ /any ⁽⁴⁾
Aigua subterrània	909 hm ³ /any ⁽⁵⁾
Consum brut	1.186 hm ³ /any ⁽⁶⁾

ÚS DE L'AIGUA A LA CONCA DE CATALUNYA

Agrícola:	32,6%
Urbà:	43,7%
Industrial:	21,2%
Ramader:	2,5%

Font: Agència Catalana del l'Aigua (2005): Caracterització de masses d'aigua i i anàlisi del risc d'incompliment dels Objectius de la directiva marco del aigua (2000/60/CE) a les conques internes de Catalunya. Departament de Medi Ambient i Habitatge. Generalitat de Catalunya. 608 p.

els regs s'efectuen amb extraccions de pous que no sempre compten amb les autoritzacions necessàries. Un exemple d'aquestes pràctiques és l'expedient obert per la Conselleria de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya al camp de golf de Vilalba en el terme municipal de La Roca del Vallés⁽⁹⁾.

L'agricultura empra 386,5 hm³/any, mentre que la indústria i la ramaderia gasten anualment 251,5 hm³ i 29,7 hm³ respectivament.

Ús de l'aigua en Conques Internes de Catalunya

QUALITAT

L'Administració catalana reconeix que només el 19% de les seues aigües superficials compleix amb els objectius mediambientals marcats per la DMA, xifra que en el cas de les aigües subterrànies ascendeix al 36%⁽¹⁰⁾.

El principal focus de contaminació que afecta la qualitat dels recursos hídrics de les conques internes catalanes està en el sector meridional per la important pressió antròpica que sofreix la zona, perquè suporta una població de 5.706.812 habitants, el 92% de la població catalana (dades de 1999)⁽¹¹⁾.

La major part dels rius presenten mal estat de les seues aigües. Els rius Foix i Morgent són els més contaminats, el Llobregat i el Ter presenten qualitats deficientes, el Tordera, Riudecanyes i Gaià, regulars. Només els rius pirinencs en els seus trams alts presenten bona qualitat, inclús excel·lent en el cas dels rius Muga i Fluvià⁽¹²⁾. Però tampoc aquests últims se salven dels contaminants, com il·lustra el cas de l'abocament de 25.000 litres de fuel al

Fluvià que va afectar a un tram de 2,5 quilòmetres del riu al seu pas per Beuda (Garrotxa)⁽¹³⁾.

La fauna i flora aquàtiques dels rius catalans estan greument amenaçades per la contaminació, la falta d'aigua i la introducció d'espècies foranes⁽¹⁴⁾.

Els abocaments industrials causen importants danys als llits i aquífers on es realitzen. Són importants les sancions a aquest tipus de conductes. Un exemple és la sanció imposada a l'empresa Cray Valley (Sant Celoni) per abocar dioxans i dioxalans a la riera de Vallgorguina (afluent del Tordera) que van afectar el subministrament de Blanes⁽¹⁵⁾.

Les aigües residuals urbanes, pel seu volum i nivell de depuració, estan afectant greument la qualitat de l'aigua a la conca. En molts casos, les plantes depuradores o no existeixen o no realitzen els seus processos de forma eficient. És el cas dels municipis de Barcelona, Prat de Llobregat (posada en marxa recentment), Sabadell, Tarragona,

(Enric)

Terrasa, Viladecans, Sant Feliu de Llobregat, La Llagostera, Moncada i Reixac, entre els més importants⁽¹⁶⁾.

L'acumulació de residus i fems és prou habitual a les rieres pròximes als nuclis més importants de població, com ara les del Maresme⁽¹⁷⁾. Mantenir els llits nets i aclarits d'objectes estranys és fonamental perquè en període d'avingudes es redueixi el risc d'inundacions i perquè aquestes deixalles no arribin a la mar ni a les platges.

Els aqüífers de les Conques Internes de Catalunya són, al costat dels de la Conca del Gaudiana, els que pitjor estat de contaminació presenten⁽¹⁸⁾. Les causes del deteriorament de la qualitat de les aigües són els abocaments d'aigües residuals, la intrusió marina com a conseqüència de la sobreexplotació dels aqüífers costers, els abocaments sòlids, els abocaments de salmorres i la contaminació agrícola.

Els aqüífers més contaminats de la conca són els situats a la zona costanera, entre el riu Llobregat i el riu Muga, a Tarragona. En el 15% de les UH⁽¹⁹⁾, la concentració de nitrats supera

els 50 mg/l. Inclús s'han registrat punts amb valors que superen els 500 mg/l (Maresme⁽²⁰⁾). Es tracta d'aqüífers situats al costat de nuclis urbans importants afectats per abocaments urbans i agrícola-ramaders (Baix Tordera, Alt Maresme, Baix Maresme i Vallès).

La contaminació difusa produïda per les purines (deixalles procedents de les granges de porcs) és un greu problema que afecta diferents zones. Cal destacar el cas d'Osona, on la concentració d'explotacions ramaderes ha fet que les aigües de torrents i rius no siguin aptes per al consum per l'elevat contingut en nitrats⁽²¹⁾. Els abocaments de purines són tan elevats que també han afectat les aigües subterrànies tot contaminant brolladors i fonts dels pobles de la regió. Les inapropiades pràctiques agràries, amb abocaments descontrolats i en elevades quantitats, són responsables de les importants taxes de nitrogen dels aqüífers, que estan afectant una població de quasi 80.000 persones⁽²²⁾.

CONCLUSIONS

- ~ La qualitat de l'aigua en la conca és molt deficient, perquè tan sols el 19% de les seues masses d'aigua superficials està en disposició de complir amb els objectius ambientals de la DMA.
- ~ El Govern català, a través de l'Agència Catalana de l'Aigua, està treballant intensament en la caracterització de les seues masses d'aigua i a localitzar els problemes que les afecten per a complir les directrius marcades per la Directiva Marco del Agua.
- ~ La contaminació de l'aigua és un altre dels greus problemes. Els aqüífers pateixen freqüents abocaments d'aigües residuals, intrusió marina (a causa de la sobreexplotació dels aqüífers costaners) o abocaments de restes agrícoles i ramaderes. La contaminació difusa per purins (que, en alguns llocs, també afecta les aigües superficials) està molt estesa com a conseqüència del creixent augment de l'activitat ramadera (el 15% dels aqüífers conté nivells de nitrats superiors als 50mg/l que marca la llei).
- ~ Els llits i els rius també pateixen abocaments industrials, l'acumulació de residus a les rieres pròximes als nuclis de població i, sobretot, els abocaments d'ingents quantitats d'aigües residuals urbanes poc o deficientment tractades posen en perill l'abastiment i amenacen la flora i fauna que hi habita.
- ~ El 92% de la població catalana habita a la conca. Açò provoca una elevada pressió antròpica sobre els recursos hídrics. De fet és la conca de l'Estat amb major ús d'aigua per a consum humà. Açò ha provocat que els seus llits estiguin molt regulats (una presa cada 156 km) i que els aqüífers estiguin fortament sobreexplotats.
- ~ Són relativament freqüents els talls en el subministrament d'aigua en algunes poblacions, sobretot en períodes d'escassetat de precipitacions. Mentrestant, part dels recursos hídrics de qualitat (aigües subterrànies) s'estan destinant al reg de les desenes de camps de golf de la zona (algunes d'aquestes instal·lacions no compten ni tan sols amb les autoritzacions necessàries).

DEMANDES

Si la Generalitat vol aconseguir els objectius fixats per la Directiva Marc haurà de corregir algunes carències:

- ~ És necessari un pla de sanejament integral de les aigües residuals que inclogui tots els municipis de la conca. A més cal recordar que en aquestos moments s'està incomplint la normativa europea vigent que obliga a depurar les aigües residuals urbanes de tots els municipis de 2.000 habitants equivalents.
- ~ L'important sector industrial català té molt a veure amb la pèrdua de qualitat dels recursos hídrics de la conca i inclús amb els talls en el subministrament d'aigua potable. Per tant, és necessari que la Generalitat obligui a implantar sistemes de producció neta per a evitar abocaments accidentals o intencionats als llits i aqüífers.
- ~ El Govern català ha de reglamentar amb major duresa i controlar la cada vegada major aportació de nutrients a les aigües subterrànies procedent de l'activitat ramadera.
- ~ La Generalitat ha de realitzar un control efectiu de la demanda per a optimitzar l'ús de l'aigua (creixement urbanístic sostenible, camps de golf, piscines, zones enjardinades...).

NOTAS

1. CEDEX (2005): Tipificació provisional de rius. Centre d'Estudis Hidrogràfics del CEDEX. Madrid 2005.
2. CEDEX (2005): Tipificació provisional de rius. Centre d'Estudis Hidrogràfics del CEDEX. Madrid 2005.
3. Secretaria General per al Territori i la Biodiversitat (2005): Informe de sostenibilitat ambiental de les actuacions urgents del programa AGUA en les conques Mediterrànies. Ministeri de Medi Ambient. 482 p.
4. Agència Catalana del l'Aigua (2005): Caracterització de masses d'aigua i anàlisi del risc d'incompliment dels Objectius de la directiva marco del agua (2000/60/ce) en les conques internes de Catalunya. Departament de Medi Ambient i Habitatge. Generalitat de Catalunya. 608 p.
5. Secretaria General per al Territori i la Biodiversitat (2005): Informe de sostenibilitat ambiental de les actuacions urgents del programa AGUA en les conques Mediterrànies. Ministeri de Medi Ambient. 482 p.
6. Agència Catalana del l'Aigua (2005): Caracterització de masses d'aigua i anàlisi del risc d'incompliment dels Objectius de la directiva marco del agua (2000/60/ce) en les conques internes de Catalunya. Departament de Medi Ambient i Habitatge. Generalitat de Catalunya. 608 p.
7. Primeres mesures extremes per a combatre la sequera. 20 minutos. 03/06/2005.
8. Agència Catalana del l'Aigua (2005): Caracterització de masses d'aigua i anàlisi del risc d'incompliment dels Objectius de la directiva marco del agua (2000/60/CE) a les conques internes de Catalunya. Departament de Medi Ambient i Habitatge. Generalitat de Catalunya. 608 p.
9. Medi Ambient sancionarà el golf de Vilalba per captar aigua. El Periòdic. 27/04/2005.
10. Agència Catalana del l'Aigua (2005): Caracterització de masses d'aigua i anàlisi del risc d'incompliment dels Objectius de la directiva marco del agua (2000/60/CE) a les conques internes de Catalunya. Departament de Medi Ambient i Habitatge. Generalitat de Catalunya. 608 p.
11. Agència Catalana del l'Aigua (2005): Caracterització de masses d'aigua i anàlisi del risc d'incompliment dels Objectius de la directiva marco del agua (2000/60/CE) a les conques internes de Catalunya. Departament de Medi Ambient i Habitatge. Generalitat de Catalunya. 608 p.
12. Secretaria General per al Territori i la Biodiversitat (2005): Informe de sostenibilitat ambiental de les actuacions urgents del programa AGUA a les conques Mediterrànies. Ministeri de Medi Ambient. 482 p.
13. Secretaria General per al Territori i la Biodiversitat (2005): Informe de sostenibilitat ambiental de les actuacions urgents del programa AGUA a les conques Mediterrànies. Ministeri de Medi Ambient. 482 p.
14. No cal pescar. La Vanguardia. 21/05/2005.
15. Una empresa química haurà de pagar quasi tres milions a Blanes per contaminar el Tordera. L'Avantguarda. 30/03/2005.
16. Comissió de les Comunitats Europees (2004): Informe de la Comissió al Consell, al Parlament Europeu, al Comitè Econòmic i Social Europeu i al Comitè de les Regions. Aplicació de la Directiva 91/271/CEE del Consell, de 21 de maig de 1991, sobre el tractament de les aigües residuals urbanes, en la seua versió modificada per la Directiva 98/15/CE de la Comissió de 27 de febrer de 1998.
17. La Generalitat redueix la seua inversió per a netejar les rieres del Maresme. La Vanguardia. 17/05/2005.
18. Secretaria General per al Territori i la Biodiversitat (2005): Informe de sostenibilitat ambiental de les actuacions urgents del programa AGUA en les conques Mediterrànies. Ministeri de Medi Ambient. 482 p.
19. IGME (2000): Anuari de Qualitat d'Aigües Subterrànies. Ministeri d'Educació i Ciència
20. Direcció General d'Obres Hidràuliques i Qualitat de les Aigües (2000): Llibre Blanc de l'aigua a Espanya. Secretaria d'Estat d'Aigües i Costes. Ministeri de Medi Ambient. 637 p.
21. Els ecologistes acusen el Govern de no atacar l'arrel del problema dels purins. La Vanguardia. 27/04/2005.
22. La contaminació per nitrats creix. La Vanguardia. 26/04/2005.